

Supplemental File 3: Qualitative Instruments

Guide for Key Informant Interviews

Interview ID#:

Name of the interviewer:

Date of the interview:

Place of the interview:

Duration of the interview:

Start: Hour: Minute (AM/PM)

End: Hour: Minute (AM/PM)

Audio file ID#:

a. Background information of the informant:

Age:

Education:

Occupation:

Marital status:

Religion:

Duration of residence in the village:

Position in the community:

b. Social and familial expectations and reactions to some gender roles of adolescents

- 1. How do the characteristics of an ideal adolescent boy (e.g., tough, extrovert) and an ideal adolescent girl (e.g., submissive, soft spoken, introvert) in this village differ?**
- 2. What are the differences in the roles that ideal adolescent boy and an adolescent girl play in the family, school and community?**

c. Education

- 3. How important is education for girls in the community? Probes: Up to which level the girls in your village get education? Did you notice any change over time in this regard? What are those?**
- 4. To what extent can adolescent girls pursue education after marriage in your village? Why? Probes: Are there any exception? What causes these exceptions? Please give examples?**
- 5. Who supports more education for girls in your village? Why?**
- 6. Who are against more education for girls? Why?**
- 7. What are the main barriers in pursuing more education for girls in your village? How to overcome these barriers?**

d. Marriage

8. At what age do the majority of the girls in your village get married? At what age do they have gauna?

9. Did you notice any change over time in this regard? What are those?

10. What factors are considered regarding age at marriage for adolescent girls? Please explain giving examples.

PROBE: Dowry, poverty, safety and insecurity, romantic relationship, family honour, community pressure, a proposal that is considered good by the family.

11. Who makes decisions in a family regarding an arranged marriage?

PROBE: Who is the final decision maker regarding marriage in most of the families? How much say does a girl have in her marriage? If she has any say how does she usually present her opinion? Can she negotiate timing of her marriage or choice of bridegroom?

e. Employment

12. To what extent adolescent girls and boys of your village are engaged in income earning activities? What are those activities?

13. What are the factors that make adolescent boys and girls to work?

14. What do villagers think and say when an adolescent girl works? Probes: Do people's attitudes vary by type of income earning activity (e.g., home-based/non-home-based, tailoring, offering tuition, field-based agricultural, garment/other factory work, construction work, overseas employment, etc)? Why?

f. Adolescent sexual and reproductive health and rights (ASRH)

During adolescence girls and boys undergo a lot of physical changes and have some new experiences. Sometimes girls and boys experience some reproductive health problems.

15. Is open discussion on sexual and reproductive health issues tabooed in this village? Why?

PROBE: Pubertal changes in girls and boys, menstruation and menstrual hygiene, teen pregnancy, family planning, sexually transmitted diseases. Probe: Are certain topics more taboo than others?

16. How do adolescent girls/boys in your village receive information regarding adolescent sexual and reproductive health so that they can maintain their sexual and reproductive health or get treatment for their illnesses?

PROBE: Family, school, peers, internet, local orgs?

17. From whom/where usually adolescent girls/boys seek help, service regarding sexual and reproductive health?

PROBE: Where to go, how to go, whom to go, when etc , e.g. friends, older relatives, internet, local orgs, school.

18. What are the main barriers in obtaining necessary knowledge and services regarding ASRH in your village? How to overcome the limitations in this regard? Please, describe.

PROBE: Taboo, lack of facilities, lack of resources.

g. Safety, sexual harassment and violence

19. Can you please mention about some of the places which are unsafe for the adolescent girls in your village? What makes these spots unsafe?

PROBE: In the *para*/neighborhood, on the way to school)? Is any particular time of the day or year which is particularly unsafe for the adolescent girls of your village? Why so?

20. How does an adolescent girl deal with such problems? Please give examples of different ways girls deal with such situations.

PROBE: Can she share the problem with someone? Can she seek help? From whom can she seek help? Does help come forth? What kind of help, from whom? If she cannot seek help, what are the reasons?

21. Do bystanders typically intervene? How and under what circumstances?

22. What is the reaction of villagers regarding these problems? What do the community members say and do about the problem?

h. Role of leaders in the lives of adolescents

23. What is the role of religious leaders in this community, in terms of shaping the lives of adolescents? (PROBE: What do religious leaders say adolescent boys should and shouldn't do? How do religious leaders here engage with adolescents during rituals, offerings, prayers, etc)

24. Have you observed any adolescent boys or girls in this community taking any collective action on adolescent issues? (PROBE: Right to education, child marriage issues, youth participation, etc? Probe: is it mostly boys, girls or jointly?)

- 25. What is the role of school officials in this community, in ensuring the adolescents' rights?**
(PROBEIn educating boys and girls about their rights? In supporting them to speak up against violations of their rights?)
- 26. What is the role of local government officials, in ensuring adolescents' rights?**

Guide for In-depth Interview (IDI) with adolescent girls

For comparison, please try to select adolescent girls for interview who have a teenage brother.

Interview ID#:

Name of the interviewer:

Date of the interview:

Place of the interview:

Duration of the interview:

Start: Hour: Minute (AM/PM)

End: Hour: Minute (AM/PM)

Audio file ID#:

a. Background information of the participant

Age:

Education:

Occupation:

Marital status:

Age at Marriage

Religion:

Ethnicity:

Duration of residence in the village:

Father's age:

Father's education:

Father's occupation:

Mother's age:

Mother's education:

Mother's occupation:

Number of siblings, their sex, age and education:

Type of family structure:

b. Social and familial expectations and reactions to some gender roles of adolescents

1. Can you describe your normal daily routine to me?

Probe:

What do you do? Where do you go?

2. Can you describe the daily activities that your brother does in a day?

Probe: What are the tasks in daily life that are different for men and women?

3. For what household duties are you responsible in your home? Probe: What happens when you do not complete the duties you are supposed to complete?

4. For what household duties is your brother responsible in your home? Probe: What happens when your brother does not complete the duties he is supposed to complete?

5. What qualities should a girl seek to have to be considered an ideal woman in your village?

6. What qualities should a boy seek to have to be considered a 'man' in your village?

c. Education**(If studying)**

- 7. Do your parents'/guardians' goals about your education match their goals for your brother? Why or why not?**
- 8. If resources in your family are not enough to educate you and your brother, whose education will be prioritized? What are all the reasons for this?**
- 9. Have you ever talked to your parents/guardians about your aspirations? Do your parents/guardians' thoughts about your future match yours?**
Probe: Whose opinion will have more influence on the final decision and why?

(If not studying)

- 9b. What were the reasons you stopped studying and how was this decision made?**
Probes: What influence did your parents/siblings/relatives/neighbours/community members have?
- 10. What is the ideal age for girls to get married?**
- 11. At what age does your family want you to marry? What are the reasons for their wishes?**
- 12. In your village, at what age do people expect a girl to marry? Why?**
- 13. Who should be involved in deciding when a girl gets married and who she marries?**
- 14. Has your family ever received a marriage proposal for you? Can you tell me the story?**
Probes: Was dowry demanded? How much dowry was demanded? Was there any negotiation around dowry? What was negotiated and what was the result? What was your view of the proposal? What was your family's view of the proposal? What were the negotiations between you and your family regarding the proposal? (Probes: their views, your views). Who took the final decision?
- e. Employment**
- 15. Are you involved in any earning activity? If yes: What exactly to you do to earn?** Probes: How are you paid? Do you like working? If yes, why? If no, why are you still working? Probe: Have you ever told your family that you do not want to continue?
- 16. What made you get involved in earning?** Probes: How was the decision made? How much say did you have in this decision making? Was the decision in favour of you? Why/why not? Did you ever try to change the decision? How did you do so? Why did it not work?
- 17. How are decisions made regarding how to spend your earnings?**

Probe: How do you feel about way your earnings are spent? If negative: With whom, if anyone, have you expressed your view about this? When, if ever, did you try to change the way it is spent? What happened? Please tell me the story.

18. How do others in your village feel about the fact that you work?

Probes: How do you know? Examples?

f. Adolescent sexual and reproductive health (ASRH)

At your age, girls undergo a lot of physical changes and have some new experiences. Sometimes girls experience some reproductive health problems (e.g., menstruation, how pregnancy occurs, health related to pregnancy, health of girls' organs, etc).

19. Please tell me how you access information about physical changes during adolescence and adolescent sexual and reproductive health?

Probes: friends, family members, local organizations, school, the internet?

20. Do any of your parents/guardians ever talk to you about any of these issues? If not, why not? Have you ever tried to talk to your parents/guardians about these issues? What was the outcome? Please tell me what happened.

21. Did you ever have any sexual or reproductive health problem? What problems did you experience?

22. Did you talk to anyone about your problem? If not: Why not? If yes: What did you do and how was the problem resolved?

23. What are the main barriers in obtaining necessary information, knowledge and services about ASRH?

Probes: social norms, lack of facilities, lack of resources etc)? How to overcome these barriers?

g. Mobility, safety, sexual harassment and violence

24. Please tell me, to which places do you and other girls usually go in the village and for what purpose.

25. Are there any specific places that you and other adolescent girls avoid going to or feel uncomfortable going to? Which are they? Why?

26. Adolescent girls sometimes face problems on the street or in the neighbourhood. What kinds of problems do adolescent girls of your village usually face when traveling in these places? Please give examples.

Probes: sexual comments, teasing, inappropriately touching, grabbing, groping, pinching, sending sexual messages, photographs or harassing in any other way)?

- 27.** What are all the barriers in create a safe environment for girls in your village? What are ways to overcome those barriers? Please, explain.

Guide for In-depth Interview (IDI) with adolescent boys

For the sake of comparison it would be best to select adolescent boys for interview who have a teenage sister.

Interview ID#:

Name of the interviewer:

Date of the interview:

Place of the interview:

Duration of the interview:

Start: Hour: Minute (AM/PM)

End: Hour: Minute (AM/PM)

Audio file ID#:

b. Background information of the participant

Age:

Education:

Occupation:

Ethnicity:

Marital status:

Age at Marriage:

Religion:

Duration of residence in the village:

Father's age:

Father's education:

Father's occupation:

Mother's age:

Mother's education:

Mother's occupation:

Number of siblings, their sex, age and education:

Type of family structure:

d. Social and familial expectations and reactions to some gender roles of adolescents

1. Can you describe your normal daily routine to me?

Probe: What do you do? Where do you go?

2. Can you describe the daily activities that your sister does in a day?

Probe: What are the tasks in a day to day life which are different for men and women?

3. What are the household duties you are responsible for in your home? Probe: What happens when you do not complete the duties you are supposed to fulfil?

4. What are the household duties your sister is responsible for? Probe: What happens when your sister does not complete the duties she is supposed to fulfil?

5. What qualities should a boy seek to have to be considered a 'man' in your village?

6. What qualities should a girl seek to have to be considered an ideal woman in your village?

7. What would your family and neighbors think, say, or do if they saw you talking to a girl your age? Follow-up: Has this ever happened to you and what were the consequences for you and for the girl?
- e. Marriage
9. What do you think is the most appropriate age for a boy to marry? Why?
10. What do you think is the most appropriate age for a girl to marry? Why?
11. What type of marriage will you prefer arranged or own choice? Why?
12. Please tell me about the attributes in a bride that you desire (e.g., age, age difference between spouses, education, education differences between spouses, working or non-working, occupation, SES, etc).
13. Have any of your sisters got married? How much dowry did your family had to pay?
14. How much dowry will you demand in your marriage?
- f. Employment
15. Are there differences in the types of work men and women can do? Explain. What are your aspirations for employment?
16. What are your teenaged sister's aspiration's for employment, do you agree and why?
17. What are your aspirations about your future wife's employment? Probes: Do you want her to earn? What kind of work would you like her to do? Would it be home-based work or outside work? Are you involved in any earning activity? If so, please describe the nature of the work
18. Is any of your sisters aged 12-16y involved in any earning activity? If so, please describe the nature of the work.
- Probes: Approximately how much does she earn? How much does her earning contribute to your household income? How are her earnings spent and who decides this?
19. Has her income earning enhanced her status in your family (e.g., participation in decision making)? Can you give examples?
- g. Adolescent sexual and reproductive health (ASRH)

At your age boys undergo a lot of physical changes and have some new experiences (e.g., changes in voice, growing of pubic hair, night dreams, health of boys organ, how pregnancy takes place, etc). Sometimes boys experience some reproductive health problems.

20. Have you ever received information regarding ASRH? Where do you receive information regarding physical changes during adolescence and adolescent sexual and reproductive health Is there anyone you could openly talk to about these issues? Who are they (e.g., peers)? Do you think you receive reliable information from them?
21. Does any of your parents/guardians ever talk to you about any of these issues? Which issues do they discuss with you? If not, why not? Have you ever tried to talk to your parents/guardians about these issues? What was the outcome? Why?
22. Do you know about SRH services for adolescent boys and girls?
23. What are the main barriers in obtaining knowledge and services in ASRH (e.g., social norms, lack of facilities, lack of resources etc)? Are these barriers different for boys and girls? If so, how? How to overcome these barriers?

Mobility, safety, sexual harassment and violence

24. Are there some places that boys can go that girls cannot or vice versa? Why?
25. Adolescent girls often encounter problems on the street or in the neighbourhood. What kind of problems do the adolescent girls of your village usually face? Why? Please give examples. PROBE: sexual comments, teasing, inappropriately touching, grabbing, groping, pinching, sending sexual messages, photographs or harassing in any other way)?
26. Have you ever witnessed any such event? Please tell me the whole story.
PROBE: Was there anyone else present? What did they do? What did you do? Why?
What do you think other boys were expecting you to do? What do you think your parents/guardians were expecting you to do? What was the consequence of such incident/s for the girl and her family? Probe: social consequences, consequences for mobility, education, marriage, etc? What was the consequence for the person/s who caused the problem? Did anyone try to resolve the problem? How? What was the outcome?
27. How do you think these problems can be resolved? Please, explain.

FOCUS GROUPS WITH PARENTS

Participants: Parent by gender

Tools used:

Social norms related to parents Steps:

1. **Explain the consent process and do introductions** – 15 minutes
2. **Implement activity**

Social norms related to parents – 90 -95 - minutes

3. **Read and discuss the closure statement** – 5 minutes

Total time: 1.5-2 hours

SOCIAL NORMS RELATED TO PARENTS

Purpose:

The aim of this exercise is to look into participants' views on specific social norms for girls (12-16 years) within their village and in order to explore their perceptions and to understand barriers in realising the girls' rights.

Method:

Follow steps below for the topics:-

Say "In some villages, people think if the parents (*insert behaviour from the list below*), it causes shame to families." For each of the following behaviour ask,

1. Is this true in this village? Do you think most or only a few parents do this (*insert behaviour from the list below*) in your village? What are the negative consequences for the family if it happens in this village?
 - i. Allow their daughter to move in and around the village alone
 - ii. Encourage son to perform household chores every day like the daughters do such as: sweeping and mopping the house, cooking, washing clothes etc
 - iii. Allow adolescent daughter to play sports (like football, cricket) in an open field and engage in other outdoor activities.
 - iv. Allow their daughter to talk with an adolescent boy on the way to school or in the neighbourhood
 - v. Allow their daughter to reject a good marriage proposal, even if the daughter recently had some eve teasing or bad rumours about her

Optional topics if time permits:

- vi. Discuss changes at puberty, wet dream, menstruation and hygiene etc with their sons and daughters
 - vii. Allow their daughter to reject a marriage proposal, even if she isn't currently school going
2. **Are there certain situations where it is okay for the parents to allow that, and there would be no negative consequence? Are there some parents in your village for whom it is okay to do that behaviour and there would be no negative consequence? "**
 3. Ask: **"Are there certain parents who are allowing that behaviour anyway, despite the consequences?"** Please give examples from your village.

CLOSURE PROCESS FOR ALL FGDs

- Summarise what you have done during the session in 2-3 sentences
- Remind group about the purpose and use of the information provided
- Remind participants not to share the details of your discussion with others in the community
- Thank participants for their time and effort
- Clean the area and make sure no materials are left behind
- Stop the audio recorder and save the file.

FGD Guide for adolescent girls

#1 Interacting with boys

Moderator: Now I am going to tell you a story. This is a fictional story of an adolescent girl named Sunita and an adolescent boy Pankaj. Let's pretend they are from this Village. I do not want you to think of any real Sunita and Pankaj who live in this village. I would like you to listen to Sunita's story attentively and discuss the following questions.

Sunita aged 14 has been seen talking two or three times outside her home or on the way school to Pankaj aged 15. Some neighbours see them and tell her parents. So, when Sunita returns home the neighbours are still there and she has to face her parents. Her parents took her to a separate room and demanded that she stops talking with Pankaj. Sunita says that she was talking about her schoolwork and about the family's agricultural activity with Pankaj.

1. Could you please fill in the gaps in the story and continue it for me?

Probe:

- a. In your opinion, what will the neighbors think about Sunita who is just seen socially talking to a boy a couple of times?
 - b. What measures will Sunita's parents use to stop her talking with Pankaj? Why?
 - c. Are things any different in any families? How are they different?
2.
 - a. What do you think most girls like Sunita will do, will she continue or will she stop talking with Pankaj? Why? What will happen if she refuses to stop talking to him?

#2a Eve Teasing

Moderator: Now I am going to tell you another story. This is a fictional story of an adolescent girl named Mina. Let's pretend they are from this Village. I do not want you to think of any real Mina who live in this village. I would like you to listen to Mina's story attentively and discuss the following questions.

Mina is a 15 year old school going girl. One day, walking alone to see her friend, some older boys on the road start eve teasing her. Some neighbours see them and tell her parents what happened. So, when Mina returns home the neighbours are still there and she has to face her parents. Her parents took her to a separate room and demanded that she stop leaving the house alone to go to any place alone

3. Could you please fill in the gaps in the story and continue it for me?

Probe:

- a. In your opinion, what will the neighbours think about Mina?
 - b.
 - c. What measures will Mina's parents use to stop her to leave the house alone? Why?
 - d. What do you think most girls like Mina will do, will she continue to visit her friend or stop?
 - e. What will happen if she refuses to stop leaving the house alone to go to any place? What will the parents do? Why?
- a. Are things any different in any families? How are they different?

b. Marriage after eve teasing

I am going back to the story again. NOW I would like you to imagine that the following week, one of Mina's relatives tells her father that he knows of a great groom for Mina. Mina's father agrees with the relative that the groom sounds like a good match. When Mina came to know that her parents invited the potential bridegroom to their house for seeing Mina, she expressed her disapproval of this matchmaking as she does not want to marry before she is 20 years old.

1. How will decision be made in this scenario?

Probe: If the proposal is considered good:

- a. How will her mother react to Mina's assertion and what will she do? Why?
- b. How will her father react to Mina's assertion and what will he do? Why?
- c. How will Mina's peers and cousins react?
- d. Given the reaction and opinion of the people involved, what will be Mina's reaction and what will she do? Why?
- e. Will it make any difference if the proposal was not considered good, but not considered bad either? In what ways the reaction and actions will be different?

#3 Marriage- Dropout Girl

Moderator: Now I would like to tell you one last little story of an adolescent girl named Laxmi. Let's pretend she is from this Village. I do not want you to think of any real Laxmi who lives in this village. I would like you to listen to Laxmi's story attentively and discuss the following questions.

Laxmi aged 16 is a dropout girl who lives with her parents and sisters. One day the matchmaker came to her parents with a marriage proposal for Laxmi. Laxmi and her family came to know from the matchmaker that one of Laxmi's former classmates Rita is already engaged and is getting married in a week. The matchmaker suggested that Laxmi needs to get married too as she is getting older. She also mentioned that she has a perfect proposal for her. She gave details of the potential bridegroom. Laxmi's parents were pleased with his background and asked the matchmaker to invite the potential bridegroom to their house for seeing Laxmi.

1. What will Laxmi's family and peers want her to do in this situation?

Probe: If the proposal is considered good:

- a. What would most peers and cousins want Laxmi to do? Why?

I am going back to the story again. When Laxmi came to know that her parents invited the potential bridegroom to their house for seeing Laxmi, she expressed her disapproval of this matchmaking as she does not like the suitor and would rather choose her own husband.

2. How will decision be made in this scenario?

Probe : If the proposal is considered good:

- a. How will her mother react to Laxmi's assertion and what will she do? Why?
- b. How will her father react to Laxmi's assertion and what will he do? Why?
- c. How will Laxmi's peers and cousins react?

- d. Given the reaction and opinion of the people involved, what will be Mina's reaction and what will she do? Why?
- e. Will it make any difference if the proposal was not considered good, but not considered bad either? In what ways the reaction and actions will be different?

FGD Guide for adolescent boys

Eve Teasing

Moderator: Now I am going to tell you a story. This is a fictional story of an adolescent girl named Mina. Let's pretend they are from this Village. I do not want you to think of any real Mina who live in this village. I would like you to listen to Mina's story attentively and discuss the following questions.

Mina is a 15 year old school going girl. One day, walking alone to see her friend, some older boys on the road start eve teasing her. Some neighbours see them and tell her parents what happened. So, when Mina returns home the neighbours are still there and she has to face her parents. Her parents took her to a separate room and demanded that she stop leaving the house alone to go to any place alone

4. Could you please fill in the gaps in the story and continue it for me?

Probe:

- f. In your opinion, what will the neighbours think about Mina? And what about her parents?
- g. Will they talk about Mina to each other? If so, what will they say?
- h. Will they talk about Mina's family? What will they say?
- i. What will they tell Mina's parents? Why?

- j. What measures will Mina's parents use to stop her to leave the house alone? Why?
- k. What might other parents do and why?

- b. 2. What do you think most girls like Mina will do, will she continue to visit her friend or stop?
- c. What will happen if she refuses to stop leaving the house alone to go to any place? What will the parents do? Why?
- d. How common is this in your opinion? Are things any different in any families? Which families? How are they different? Why?

I am going back to the story again. NOW I would like you to imagine that the following week, one of Mina's relatives tells her father that he knows of a great groom for Mina. Mina's father agrees with the relative that the groom sounds like a good match. When Mina came to know that her parents invited the potential bridegroom to their house for seeing Mina, she expressed her disapproval of this matchmaking as she does not want to marry before she is 19 years old.

2. How will decision be made in this scenario?

Probe: If the proposal is considered good:

- f. How will her mother react to Mina's assertion and what will she do? Why?
- g. How will her father react to Mina's assertion and what will he do? Why?
- h. How will Mina's peers and cousins react?

- i. Given the reaction and opinion of the people involved, what will be Mina's reaction and what will she do? Why?
- j. Will it make any difference if the proposal was not considered good, but not considered bad either? In what ways the reaction and actions will be different?

Marriage

Moderator: Now I would like to tell you one last little story of an adolescent girl named Laxmi. Let's pretend she is from this Village. I do not want you to think of any real Laxmi who lives in this village. I would like you to listen to Laxmi's story attentively and discuss the following questions.

Laxmi aged 16 is a dropout girl who lives with her parents and sisters. One day the matchmaker came to her parents with a marriage proposal for Laxmi. Laxmi and her family came to know from the matchmaker that one of Laxmi's former classmates Rita is already engaged and is getting married in a week. The matchmaker suggested that Laxmi needs to get married too as she is getting older. She also mentioned that she has a perfect proposal for her. She gave details of the potential bridegroom. Laxmi's parents were pleased with his background and asked the matchmaker to invite the potential bridegroom to their house for seeing Laxmi.

3. What will Laxmi's family and peers want her to do in this situation?

Probe: If the proposal is considered good:

- b.
- c. What would most peers and cousins want Laxmi to do? Why?

I am going back to the story again. When Laxmi came to know that her parents invited the potential bridegroom to their house for seeing Laxmi, she expressed her disapproval of this matchmaking as she does not like the suitor and wants to choose her own husband.

4. How will decision be made in this scenario?

Probe : If the proposal is considered good:

- f. How will her mother react to Laxmi's assertion and what will she do? Why?
- g. How will her father react to Laxmi's assertion and what will he do? Why?
- h. How will Laxmi's peers and cousins react?
- i. Given the reaction and opinion of the people involved, what will be Mina's reaction and what will she do? Why?
- j. Will it make any difference if the proposal was not considered good, but not considered bad either? In what ways the reaction and actions will be different?

I'd like to ask you a final set of questions regarding the adolescent boys (12-16 years old) in your village:

1. What does an adolescent boy do when he is with his peers? Probe: Do they play? What do they play? Where? Why?
2. What do they usually talk about/discuss?

Probes: friends, sports, education, health problems, sexual harassment, relationships, marriage?

3. How do boys support their friends by sharing their own experience, offering advice, standing up for her when needed in relation to *friendship, sports, education, , relationships, health problems, marriage*? Can you give examples?
4. How do boys work together to solve problems in their lives or in their villages? *If one of your peers was facing a serious problem (for example, sexual harassment, marriage, or education), how would her friends help her to solve it? Can you give an example from your own life?*
5. How do boys work together with girls to solve problems in their lives or in their villages? *If one of your peers was facing a serious problem (for example, sexual harassment, marriage, or education), how would her friends help her to solve it? Can you give an example from your own life?*

Guide for Key Informant Interviews

सूचनादातासंग अन्तरवार्ता गर्नको लागि निर्देशिका

अन्तरवार्ताको आई.डी :

अन्तरवार्ताकारको नाम:

अन्तरवार्ता मिति:

अन्तरवार्ता स्थान:

अन्तरवार्ताको अवधी:

अन्तरवार्ता सुरु भएको समय: घण्टा /मिनेट (AM/PM)

अन्तरवार्ता अन्त्य भएको समय: घण्टा /मिनेट (AM/PM)

अडियो फाईल आई. डि #:

क. सूचनादाताको पृष्ठभूमि बारे जानकारी

उमेर:

शिक्षा:

पेशा:

वैवाहिक स्थिति:

धर्म:

गाउँमा बसोबास गर्दै आएको समय:

सूचनादाताको समुदायमा पद:

ख. यौवनावस्थाका केटाकेटीहरु (१२-१६ वर्ष) को भूमिका प्रति सामाजिक एवम् पारिवारिक अपेक्षा र प्रतिक्रिया

१. यस गाउँका यौवनावस्थाका असल केटा (जस्तै: कठोर, विचार, बहिर्मुखी ईत्यादी) र असल केटी (जस्तै: नरम बोल्ने, विनम्र, अन्तर्मुखी इत्यादी) को विशेषता कसरि फरक छ?

२. परिवार, स्कूल र समुदायमा एक जना असल केटा (पुरुष) र एक जना असल केटी (महिला) ले गर्ने वा निभाउने भूमिकामा के के फरकहरु हुन्छन् ?

ग. शिक्षा

३. समुदायमा केटीहरुलाई दिने शिक्षा कतिको महत्वपूर्ण हुन्छ ? थप खोज: कुन तह सम्म उक्त केटीलाई शिक्षा पाउछिन ? यस सम्बन्धमा समयको अन्तराल संगै कुनै परिवर्तन तपाइले देख्नु भयो ? यदि देख्नु भयो भने ति के के हुन ।

४. तपाईंको गाउँमा यौवनावस्थाका केटीहरुले कुन हद सम्म विवाह पछाडि पढाईलाई निरन्तरता दिन्छन्? किन? खोज: कुनै अपवाद छन्? कारणहरु के हुन्? कृपया उदाहरण दिनुहोस्?

५. तपाईंको गाउँमा केटीहरुलाई धेरै शिक्षा दिनुपर्छ भन्ने कुरामा कसले समर्थन गर्दछ? किन?

६. केटीहरुलाई धेरै शिक्षा दिनुपर्छ भन्ने विषयमा कसले विरोध गर्दछन्? किन?

७. तपाईंको गाउँमा केटीहरुलाई धेरै शिक्षा दिनलाई मुख्य बाधाहरु के के छन्? यस्ता बाधाहरुलाई कसरी समाधान गर्न सकिन्छ?

घ. विवाह

८. तपाईंको गाउँमा अधिकांश केटीहरुको विवाह कुन उमेरमा हुने गर्दछ ? कुन उमेरमा उनीहरुको गौना हुन्छ?

९. यस सम्बन्धमा समयको अन्तराल संगै कुनै परिवर्तन तपाइले देख्नु भयो ? यदि देख्नु भयो भने ति के के हुन ।

१०. यौवनावस्थाका केटीहरुको हकमा विवाह गर्ने उमेरको विषयमा कुन कुन पक्षलाई विचार गरिन्छ ? उदाहरण सहित व्याख्या गर्नुस । थप खोज: दाइजो, गरिवी, सुरक्षा र असुरक्षा,

रोमान्टिक सम्बन्ध, परिवारको सम्मान, सामुदायिक दबाव, परिवारले सो प्रस्तावलाई राम्रो विचार गर्नु ।

११. माँगी विवाहको सम्बन्धमा तपाईंको परिवारमा कसले निर्णय गर्दछ ? थप खोज: धेरै जसो परिवारमा विवाहको विषयमा अन्तिम निर्णय गर्ने को हुन्छ ? आफ्नो विवाहको बारेमा केटीले कतिको बोल्छिन ? यदि उसको केहि कुरा छ भने आफ्नो विचार उसले कसरी व्यक्त गर्छिन ? उसले आफ्नो विवाह समय वा दुलाहाको छनौटको विषयमा छलफल गर्न सकिन्छन ?

ङ. रोजगारी

१२. तपाईंको गाउँमा कुन हद सम्म यौवनावस्थाका केटा एवम केटीहरु आय आर्जन गर्ने काममा सम्लग्न हुन्छन ? त्यस्ता काम वा क्रियाकलापहरु के-के हुन ?

१३. के कस्ता कारणहरुले गर्दा यौवनावस्थाका केटा र केटीहरुलाई काम गर्न प्रोत्साहन गर्छ ?

१४. जब एउटी यौवनावस्थाकी केटीले काम गर्छिन गाउँलेहरुले के सोचदछन? थप प्रोब : के आय आर्जन गर्ने गतिविधी प्रति व्यक्तिहरुको धारणमा फरक पाईन्छ ? (जस्तै: घरेलु वा घर देखी बाहिरको, सिलाई, ट्यूशन पढाउनु, कृषीमा आधारित, गारमेन्ट वा अन्य कारखानाको काम, निर्माण कार्य, विदेशी रोजगारी इत्यादी? किन?

च. यौवनावस्था र प्रजनन स्वास्थ्य तथा अधिकारहरु

यौवनावस्थामा केटा र केटीहरुमा थुप्रै शारिरिक परिवर्तनहरु आउने गर्छन र उनीहरुले नयां अनुभव समेत गर्छन कहिले काही केटा-केटीहरुमा केही प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्या आउने हुंदा सोको अनुभव पनि गर्ने गर्दछन।

१५. के यस गाउँमा यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्याहरुको बारेमा खुला छलफल गर्नु अनुचित हो? किन ?

थप प्रोभ: युवा अवस्थामा शारिरिक परिवर्तनहरु, महिनावारी र महिनावारीको बेलामा सर-सफाई, किशोर अवस्थामा गर्भधारण, परिवार नियोजन, यौन सम्पर्कबाट सने रोगहरु । थप प्रोभ: यी भन्दा अन्य केहि अनिचित विषयहरु छन ?

१६. तपाईंको गाउँमा यौवनावस्थाको केटा र केटीहरुले यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको बारेमा जानकारी कसरि प्राप्त गर्दछन ? आफ्नो यौन र प्रजनन स्वास्थ्यलाई स्वस्थ राख्न वा ति रोगको उपचार पाउने जानकारी कसरि लिने गर्छन ?

थप प्रोभ: परिवार, विद्यालय, साथीहरु, इन्टरनेट, स्थानीय संगठन ?

१७. यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धि सेवा लिन यौवनावस्थाका केटा र केटीहरुले प्राय जसो कहाँ र को बाट सहयोग लिने गर्दछन ?

थप प्रोभ: कहाँ जाने, कसरी जाने, कसकोमा जाने, कहिले जाने आदी, जस्तै: साथीहरु, नातेदार, इन्टरनेट, स्थानीय संगठन, विद्यालय

१८. तपाईंको गाउँमा यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य (ASHR) सम्बन्धी ज्ञान तथा सेवाहरु प्राप्त गर्नको लागि के कस्ता मुख्य बाधाहरु छन ? यी बाधाहरु कसरी समाधान गर्न सकिन्छ ?

थप प्रोभ: (सामाजिक अनिचित कुराहरु, सेवा सुविधाको अभाव, श्रोत साधनको अभाव)

छ. सुरक्षा, यौन दुर्व्यवहार र हिंसा

१९. तपाईंको गाउँमा यौवनावस्थाका केटीहरुको लागि असुरक्षित हुने केहि स्थानहरु उल्लेख गर्न सक्नुहुन्छ ? के ले गर्दा ति स्थानहरु असुरक्षित छन ?

थप प्रोभ: तपाईंको गाउँका यौवनावस्थाका केटीहरुलाई विशेष गरि असुरक्षित लाग्ने दिनको वा वर्षको कुनै निश्चित समय छ ?

२०. यौवनावस्थाका केटीहरूले यस्ता समस्याहरूको सामना कसरी गर्छन् ? यस्ता समस्यासंग सामना गर्न केटीहरूले गर्ने गरेको विभिन्न तरिकाहरूका उदाहरण दिनुस ।
थप प्रोभ: के उनिले आफ्नो समस्या अरु संग बताउन सक्छिन? के उनि सहयोग चाहन्छिन ? को बाट मद्दत चाहन्छिन ? के उनिले सहायता पाउछिन् ? को बाट र कस्तो सहायता पाउछिन् ? यदि सहायता चाहदिनन भने के-के कारण हुन् ?

२१. के वरीपरिका मानिसहरूले हस्तक्षेप गर्छन् ? कसरी वा कुन परिस्थितिमा हस्तक्षेप गर्छन्?
२२. यस्ता समस्याहरू प्रति गाउलेहरूको प्रतिक्रिया के के छन ? समुदायका सदस्यहरूले के भन्छन र ति समस्याहरूलाई उनिहरूले के गर्दछन ?

ज. यौन अवस्थाको जिवनमा नेतृत्वकर्ताहरूको भूमिका

२३. यौवनावस्थाका केटा-केटीहरूको जिवनलाई मार्ग दर्शन गर्ने हकमा समुदायमा रहने धार्मिक गुरुहरूको भूमिका के रहेको छ ? थप खोज: यौवनावस्थाका केटाहरूले के गर्नु पर्छ वा गर्नु हुदैन भनि त्यस्ता धार्मिक गुरुहरूले के भन्ने गर्छन ? त्यस्ता धार्मिक गुरुहरू यौवनावस्थाका केटाकेटीहरू सित अनुष्ठान, पुजाआजा इत्यादी विषयमा कसरी सहकार्य गर्छन ?

२४. यौवनावस्थाका केटा-केटीहरूले तपाईंको गाउंमा यौवनावस्थाका विषयलाई लिएर गर्ने सामूहिक प्रयासको वारेमा तपाईंले अवलोकन गर्नु भएको छ ? थप प्रोभ: शैक्षिक अधिकार, बल विवाह सम्बन्धि मुद्दा, युवा सहभागिता आदि । थप प्रोभ: धेरैजसो केटाहरू/केटीहरू वा दुवै

२५. यौवनावस्थाका केटा केटीहरूको अधिकार सुनिश्चित गर्ने विषयमा स्कूलका पदाधिकारीहरूको भूमिका के हुन्छ ? थपप्रोभ: तिनको अधिकारको विषयमा केटा केटीलाई शिक्षित गर्ने, तिनको अधिकारको उलंघनको विपक्षमा बोल्ने विषयलाई लिएर उनिहरूको समर्थन गर्ने ?

२६. यौवनावस्थाका केटा-केटीहरूको अधिकार सुनिश्चित गर्ने विषयलाई लिएर स्थानीय सरकारी अधिकारीहरूको भूमिका के हुन्छ ?

Guide for In-depth Interview (IDI) with adolescent girls

किसोरी (१२ – १६) केटि संग बिस्तृत र गहन अन्तरबार्ता गर्नको लागि निर्देशिका

तुलनाको लागि (१२ – १६ उमेरको) केटि चयन गर्दा १२ – १६ वर्ष उमेरका दाजु या भाई भएका किसोरी लाई अन्तरबार्ताको लागि छनौट गर्न कोसिस गर्नुहोला ।

अन्तरवार्ताको आई.डी.:

अन्तरवार्ताकारको नाम:

अन्तरवार्ता गरेको मिति:

अन्तरवार्ता गरेको स्थान:

अन्तरवार्ताको अवधी: घण्टा : मिनेट :

अन्तरवार्ताको सुरु समय:

अन्तरवार्ताको समाप्त भएको समय :

अडियो फाईल आई. डि.:

क. सहभागिको पृष्ठभूमिबारे जानकारी:

उमेर:

शिक्षा:

पेशा :

जात समुदाय :

वैवाहिक अवस्था :

विवाह हुंदाको उमेर:

धर्म:

गाउँमा वसोवास गर्दै आएको समय :

बुबाको उमेर:

बुबाको शिक्षा:

बुबाको पेशा:

आमाको उमेर:

आमाको शिक्षा:

आमाको पेशा:

दाजु/भाई, दिदि/वहिनीहरु र उनीहरुको लिङ्ग, उमेर र शिक्षा

परिवारको संरचनाको प्रकार:

ख. किसोरी (१२ – १६ उमेरको) केटिहरुको भूमिका प्रति सामाजिक र पारिवारिक अपेक्षा तथा प्रतिक्रिया:

१. साधारणतया दैनिक रुपमा तपाईंले गर्ने कामको विवरण मलाई भन्न सक्नु हुन्छ ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईं के गर्नु हुन्छ, तपाईं कहाँ जानु हुन्छ?

२. दैनिक रुपमा तपाईंको दाजु/भाईले गर्ने कामको वारेमा मलाई भन्न सक्नु हुन्छ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: दैनिक जिवनमा महिला र पुरुषले गर्ने फरक कामहरु के के हुन?

३. तपाईंले घरमा जिम्बेबारी भएर गर्नु पर्ने घरायसी कामहरु के के हुन ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईंले गर्नु पर्ने घरायसी कामहरु पुरा गर्न सक्नु भएन भने के हुन्छ?

४. तपाईंको दाजु/भाईले जिम्बेबारी भएर गर्ने घरायसी कामहरु के के हुन ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईंको दाजु/भाईले गर्नु पर्ने घरायसी कामहरु पुरा गर्न सक्नु भएन भने के हुन्छ?

५. गाउँमा एक जना आदर्श महिला भनि चिनिन एउटा केटीले आफूमा कस्तो गुण खोज्नु पर्दछ ?

६. गाउँमा एक जना पुरुष भनि चिनिन एउटा केटाले आफूमा कस्तो गुण खोज्नु पर्दछ ?

शिक्षा

पढिरहेकी छिन भने,

७. तपाईंको आमा वातु वा अभिभावकले आफ्नो छोराको शिक्षाको वारेमा लिएको लक्ष्य संग छोरीको शिक्षा मेल खान्छ? मेल खान्छ भने किन? मेल खाँदैन भने किन?

८. यदी परिवारमा शिक्षा दिनको लागि पुग्ने स्रोतको अभाव छ भने त्यस्तो अवस्थामा छोरा वा छोरी मध्ये कसलाई शिक्षा दिने कुरामा प्रथमिकता दिईन्छ ? यस कारणहरु के के हुन ?

१. तपाईं आफ्नो आमा वावु/ अभिभावक संग आफ्नो आकाक्षहरूको वारेमा कहिल्यै कुरा गर्नु भएको छ ? तपाईंको आमा वावु/ अभिभावकको विचार तपाईं भबिस्य संग मेल खान्छ ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: अन्तिम निर्णयमा कसको बिचारले प्रभाव पार्छ? र किन?

पढिरहेकी छैनन् भने

११. तपाईंले आफ्नो पढाई रोक्नुको कारणहरू के के छन ? यस सम्बन्धमा कसरी निर्णय गरिएको थियो ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: यसमा तपाईंको अभिभावक / दाजुभाई वा दिदि बहिनि / नातेदार/छिमेकी/समुदायका सदस्यहरू कस्तो भूमिका थियो?

विवाह:

१०. केटीहरूको विवाह गर्ने योग्य उमेर कति हुनु पर्छ ?

११. तपाईंको परिवारले कति बर्सको उमेरमा तपाईंको विवाह गर्न चाहन्छन ? त्यस्तो चाहना गर्नुको कारणहरू के के हुन् ?

१२. तपाईंको गाउँका मानिसहरूले केटीले कुन उमेरमा विवाह गर्नु पर्छ भन्ने सोच्छन ? किन ?

१३. केटी मान्छेको विवाह कुन उमेरमा र को सित हुनु पर्छ भनि निर्णय गर्ने अधिकार कसलाई हुनु पर्छ ?

१४. तपाईंको परिवारले कहिलै तपाईंको विवाहको सम्बन्धि प्रस्ताव पाएका छन ? यस बिसयमा केहि बताउन सक्नुहुन्छ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: दाइजो मागिएको थियो? कति दाइजो मागिएको थियो? दाइजोको वारेमा कुनै साझदारी भएको थियो ? के साझदारी भएको थियो र परिणाम के आएको थियो ? त्यस्तो प्रस्तावको वारेमा तपाईंको के विचार थियो ? तपाईंको परिवारको त्यसमा के विचार रह्यो ? यस प्रस्तावको वारेमा तपाईं र तपाईंको परिवारको विचमा कस्तो साझदारी भएको थियो ? (Probe अरु अझै भन्नुहोस: उनीहरूको विचार, तपाईंको विचार) अन्तिममा कसले निर्णय लियो ।

रोजगारी:

१५. तपाईं कुनै आय आर्जन गर्ने काममा समलग्न हुनु हुन्छ ? यदि हुनु हुन्छ भने तपाईं कति कमाउनु हुन्छ ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईंलाई कसले दियो? तपाईं काम गर्न मन पराउनु हुन्छ ? यदि मन पर्छ भने किन ? यदी मन पर्दैन भने किन तपाईं अझै पनि काम गर्दै हुनु हुन्छ ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईंले कामलाई निरन्तरता दिन नचाहेको कुरा कहिल्यै आफ्नो परिवारमा बताउनु भयो?

१६. तपाईंलाई आय आर्जन गर्ने काममा कसले संलग्न गराएको थियो? Probe अरु अझै भन्नुहोस: निर्णय कसरी भएको थियो? यो निर्णय प्रकृत्यामा तपाईंको भूमिका कतिको भयो? तपाईंको पक्षमा निर्णय भएको थियो ? किन भयो ? किन भएन ? यो निर्णय परिवर्तन गर्न तपाईंले कहिल्यै प्रयास गर्नु भएको थियो ? तपाईंले यो कसरी गर्नु भयो ? किन यसले काम गरेन ?

१७. तपाईंले कमाएको पैसा खर्च गर्ने विषयमा कसरी निर्णय गरिएको थियो ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईंले कमाएको पैसा खर्च गर्ने तरिका तपाईं आफुलाई कस्तो लाग्छ? तपाईं नकारात्मक सोच्नु हुन्छ भने तपाईंले यस बारेमा कोसंग आफ्नो विचार राख्नु भयो ? कहिले ? यदि कहिल्यै खर्च गरेको भए खर्च गर्ने तरिकाको विषयमा परिवर्तन ल्याउन तपाईंले कहिल्यै प्रयास गर्नु भयो ? के भयो ? कृपया त्यस सम्बन्धी विवरण बताउनु होस ।

१८. गाउँका अरुले तपाईंले गर्ने कामको सत्य तथ्य बारेमा कस्तो महसुस गर्दछन ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईंले कसरी थाहा पाउनु भयो? उदाहरण दिनुहोस ।

यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य

तपाईंको उमेरका केटि हरुमा थुप्रै शारिरिक परिवर्तनहरू आउछन र उनीहरूले नयां अनुभव समेत गर्छन (जस्तै: महिनावारी , कसरि गर्भ रहन्छ, गर्भवती हुदाको स्वास्थ्य , केटिहरूको अंगको इत्यादी)

१९. यौवनावस्था र यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको समयमा शरीरमा हुने परिवर्तनको वारेमा तपाईं कसरि जानकारी पाउनु हुन्छ? Probe अरु अझै भन्नुहोस: साथी भाई, परिवारका सदस्य, स्थानीय संस्थाहरू, स्कूल वा इन्टरनेट?

२०. के तपाईंका आमा वावु वा अभिभावक कसैले यस्ता कुनै विषयका बारेमा तपाईं संग कहिल्यै कुराकानी गर्दछन ?

गर्नु हुँदैन भने किन ? तपाईंले कहिल्यै आमा वावु वा अभिभावक संग यस विषयमा कुरा गर्ने प्रयास गर्नु भएको छ ?

त्यसवाट तपाईंले के नतिजा पाउनु भयो । कृपया के भएको थियो मलाई पुरा विवरण भन्नुहोस ।

२१. तपाईंलाई कहिल्यै यौन वा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी कुनै समस्या थियो ? कस्तो समस्या थियो ?

२२. के तपाईंले तपाईंको समस्याको वारेमा कसै सित कुरा गर्नु भयो ? गर्नु भएन भने किन ? गर्नु भयो भने के गर्नु भयो ? र त्यो समस्या कसरी सुल्झाउनु भएको थियो ?

२३. यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको सम्बन्धी आबस्यक जानकारी, उपयुक्त ज्ञान तथा सेवाहरू प्राप्त गर्नको लागि के कस्ता मुख्य बाधाहरू छन ? Probe अरु अझै भन्नुहोस (सामाजिक मान्यता, सेवा सुविधाको अभाव, श्रोत साधनको अभाव) यि बाधाहरू कसरि समाधान गर्न सकिन्छ?

हिडडुल, सुरक्षा , यौन दुर्ब्यबहार तथा हिंसा

२४. कृपया भन्नुहोस, तपाईं र तपाईं जस्ता अन्य केटीहरू गाउँका प्रायजसो कुन स्थानमा गर्छन र के प्रयोजनका लागि जाने गर्छन ?
२५. त्यस्ता केही स्थानहरू छन जहाँ केटीहरू जानको लागि आपूलाई रोक्छन वा त्यस ठाउँमा जान असहज अनुभव गर्छन । त्यस्ता स्थानहरू कुन कुन हुन र किन ?
२६. यौवनावस्थाका केटीहरू कहिले काही वाटोमा हिडदा वा छिमेकमा समस्या झेलने गर्छन । त्यस्तो स्थानमा हिडदा कस्ता किसिमका समस्याहरू ति केटीहरूले तपाईंको गाउँमा झेलने गर्छन ? कृपया व्याख्या गर्नुस ।
खोज: लैंगिक छेडछाड , जिस्क्याउने , संवेदनसिल ठाउँमा छुने, छोप्रे, चिमोटने, छामछुम गर्ने, यौनिक सन्देश पठाउने, चित्रहरू वा दुःख दिने वा अरु कुनै तरिवावाट ।
२७. केटीहरूको लागि सुरक्षित वातावरण पाउनको लागि तपाईंको गाउँमा के कस्ता बाधाहरू छन र तपाईंको विचारमा यि समस्याहरू कसरी समाधान गर्न सकिन्छ ? कृपया व्याख्या गर्नु होस ।

Guide for In-depth interviews (IDI) with adolescent boys

किसोर (१२ – १६) केटा संग बिस्तृत र गहन अन्तरबार्ता गर्नको लागि निर्देशिका

तुलनाको लागि (१२ – १६ उमेरको) केटा चयन गर्दा १२ – १६ वर्ष उमेरका दिदि या बहिनि भएका किसोर केटालाई अन्तरबार्ताको लागि छनौट गर्नु राम्रो हुने छ।

अन्तरबार्ताको आइ.डी.:

अन्तरबार्ताकारको नाम:

अन्तरबार्ता गरेको मिति:

अन्तरबार्ता गरेको स्थान:

अन्तरबार्ताको अवधि: घण्टा : मिनेट :

अन्तरबार्ताको सुरु समय:

अन्तरबार्ताको समाप्त भएको समय :

अडियो फाईल आई. डि.:

क. सहभागिको पृष्ठभूमिबारे जानकारी:

उमेर:

शिक्षा:

पेशा :

जात समुदाय :

वैवाहिक अवस्था :

विवाह हुँदाको उमेर:

धर्म:

गाउँमा बसोबास गर्दै आएको समय :

बुबाको उमेर:

बुबाको शिक्षा:

बुबाको पेशा:

आमाको उमेर:

आमाको शिक्षा:

आमाको पेशा:

दाजु/भाई, दिदि/वहिनीहरु र उनीहरुको लिङ्ग, उमेर र शिक्षा

परिवारको संरचनाको प्रकार:

ख. किसोर (१२ – १६ उमेरको) केटाहरुको भूमिका प्रति सामाजिक र पारिवारिक अपेक्षा तथा प्रतिक्रिया:

१. साधारणतया दैनिक रुपमा तपाईंले गर्ने कामको विवरण मलाई भन्न सक्नु हुन्छ ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: तपाईं के गर्नु हुन्छ, तपाईं कहाँ जानु हुन्छ?

२. कुनै एक दिनमा तपाईंके वहिनीले गर्ने दैनिक कामको बारेमा मलाई भन्न सक्नु हुन्छ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: दैनिक जिबनमा महिला र पुरुषले गर्ने फरक कामहरु के के हुन?

३. तपाईंले घरमा जिम्बेबारी भएर गर्नु पर्ने घरायसी कामहरु के के हुन ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: मानौ तपाईंले गर्नु पर्ने घरायसी कामहरु पुरा गर्न सक्नु भएन भने के हुन्छ?

४. तपाईंको वहिनीले जिम्बेबारी भएर गर्ने घरायसी कामहरु के के हुन ?

Probe अरु अझै भन्नुहोस: मानौ तपाईंको वहिनीले गर्नु पर्ने घरायसी कामहरु पुरा गर्न सक्नु भएन भने के हुन्छ?

५. गाउँमा एक असल मानिस भनि चिनिन एउटा केटामा कस्तो गुण हुनु पर्दछ ?

६. गाउँमा एक आदर्श महिला भनि चिनिन एउटा केटीमा कस्तो गुण हुनु पर्दछ ?

७. तपाईंले आफ्नो उमेरको केटि संग कुरा गरेको तपाईंको परिवार र छरछिमेकी देखे भने के सोच्छन, भन्छन वा गर्छन होला? यस्तो परिस्थिति तपाईंलाई कहिल्यै परेको छ र यसको परिणामले तपाईंलाई र उक्त केटीलाई कस्तो पर्न आयो?

ग. विवाह:

९. तपाईंको विचारमा केटा मान्छेको विवाह गर्ने उपयुक्त उमेर कति हुनु पर्छ ? किन ?

१०. तपाईंको विचारमा केटी मान्छेको विवाह गर्ने उपयुक्त उमेर कति हुनु पर्छ ? किन ?

११. मागी बिबाह वा आफैले छनोट गरेको मध्ये तपाईं कस्तो प्रकारको विवाह गर्न रुचाउनु हुन्छ? किन ?

१२. कृपया तपाईंले चाहनु भएको दुलहीमा हुनु पर्ने विशेषता/गुणहरुको बारेमा मलाई बताइदिनु होस् ? (जस्तै: उमेर, पति पत्नी विच उमेरको फरक, शिक्षा, पति पत्नीमा शैक्षिक स्तरको भिन्नता, काम गरि रहेको वा त्यसै वसेको, व्यवसाय, इत्यादि)

१३. के तपाईंको कुनै दिदि वहिनीको विवाह भएको छ ? तपाईंको परिवारले कति दाइजो दिनु परेको थियो ?

१४. तपाईं आफ्नो विवाहमा कति दाइजो मांग गर्नुहुन्छ?

घ. रोजगारी:

१५. के महिला र पुरुषले गर्न सक्ने कामहरूको प्रकारमा भिन्नता छन् ? व्याख्या गर्नुहोस । तपाईंको रोजगार प्रति के कस्ता आकांक्षाहरू छन् ?
१६. तपाईंको किशोर वहिनीको (१२-१६ उमेर) रोजगार प्रति के कस्ता आकांक्षाहरू छन् र ति आकांक्षाहरूमा तपाईंको सहमति छ ? किन ?
१७. तपाईंले भबिस्य मा विवाह गर्ने श्रीमतिले गर्ने रोजगार प्रति तपाईंका के कस्ता आकांक्षाहरू छन् ?
- Probe अरु अझै भन्नुहोस: के तपाईं की श्रीमतिले आज आर्जन गरुन भन्ने चाहनुहुन्छ? श्रीमतीले कस्तो प्रकारको काम गरुन भन्ने चाहनु हुन्छ? उनले गर्ने काम घर भित्रको होस भन्ने चाहनु हुन्छ की घर बाहिरको काम होस भन्ने चाहनु हुन्छ ? के तपाईं कुनै आय आर्जन गर्ने काममा संलग्न हुनुहुन्छ । यदि कुनै काममा संलग्न हुनुहुन्छ भने कस्तो प्रकृतिको काममा संलग्न हुनुहुन्छ कृपया बताई दिनुहोस?
१८. तपाईंकी कुनै १२ देखी १६ वर्ष उमेरकी दिदि वा वहिनी कुनै आय आर्जन गर्ने काममा सम्लग्न छिन ? यदि कुनै काममा संलग्न छिन् भने कस्तो प्रकृतिको काममा संलग्न छिन् कृपया बताई दिनुहोस?
- Probe अरु अझै भन्नुहोस: लगभग उनले कति कमाउछिन? तपाईंको घरको आम्दानीमा उनको कमाईले कतिको योगदान गर्दछ ? उनले आफ्नो कमाई कसरी खर्च गर्दछिन र यो कसले निर्णय गर्छ?
१९. के उनको कमाईले तपाईंको परिवारमा उनको प्रभाव बढेको छ ? (जस्तै घरमा हुने निर्णयमा उनको सहभागिता हुने) त्यस्तो कुनै उदाहरण दिन सक्नु हुन्छ?
- यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य ।**
- तपाईंको उमेरका केटाहरूमा थुप्रै शारिरिक परिवर्तनहरू आउछन र उनीहरूले नयाँ अनुभव समेत गर्छन (जस्तै: आफ्नो स्वरमा परिवर्तन, आफ्नो आफ्नो गुप्ताङ्गमा रौआउनु वा जुंगा दारी आउनु, स्वप्न दोस, केटाहरूको अंगको स्वास्थ्य, गर्भधारण कसरी हुने इत्यादी) कहिले काही केटाहरू केही प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी समस्या पनि अनुभव गर्दछन ।
२०. तपाईंले कहिल्यै यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य को बारेमा जानकारी पाउनु भएको छ ? यौवनावस्था र यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको समयमा शरीरमा हुने परिवर्तनको बारेमा तपाईंले कहाँबाट जानकारी पाउनु हुन्छ? यस विषयमा तपाईं खुलेर कुरा गर्न सक्ने कोही व्यक्ति छन ? तिनीहरू को हुन (जस्तै: साथी भाई)? के तपाईंको बिचारमा उनिहरूबाट उक्त बिसयमा विश्वासनीय जानकारी पाउनुहुन्छ ?
२१. के तपाईंका आमा वावु वा अभिभावक कसैले यस्ता कुनै विषयका बारेमा तपाईं संग कहिल्यै कुराकानी गर्दछन ? कस्ता विषयमा उहाँहरूले तपाईं संग कुराकानी गर्ने गर्दछन ? यदि कुराकानी गर्नु हुँदैन भने किन ? तपाईंले कहिल्यै आफ्ना आमा वावु वा अभिभावक संग यस विषयमा कुरा गर्ने प्रयास गर्नु भएको छ ? त्यस्तो कुराकानी बाट परिणाम के आयो? । किन ?
२२. यौवनावस्थाका केटा केटीको लागि यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सेवाको बारेमा तपाईंलाई थाहा छ ?
२३. यौवनावस्थामा हुने यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्यको सेवा र यस सम्बन्धी ज्ञान हांसिल गर्नको लागि के कस्ता मुख्य बाधाहरू छन ? (जस्तै: सामाजिक मान्यता, सेवा सुविधाको अभाव, श्रोत साधनको अभाव आदि) यि बाधाहरू केटाहरू र केटीहरूको लागि फरक फरक छन? यदि छन भने कसरि? यी बाधाहरूलाई कसरी हटाउन सकिन्छ ?
- हिडडुल, सुरक्षा, यौन दुर्ब्यबहार र हिंसा**
२४. त्यस्ता कुनै ठाउँहरू छन् जहाँ केटा हरुलाई जान छुट छ भने केटीहरूलाई त्यहाँ जान छुट छैन अथवा केटीहरूलाई जान छुट छ केटाहरूलाई जान छुट छैन? किन ?
२५. प्राय यौवनावस्थाका केटीहरू वाटोमा वा छरछिमेकमा समस्या झेलिरहेका हुन्छन । सामान्यतया तपाइको गाउँका यौवनावस्थाका केटीहरूले कस्तो प्रकारका समस्याहरू भोग्ने गर्छन ? किन ? कृपया उदाहरण दिनुहोस ।
- Probe अरु अझै भन्नुहोस: यौन छेडछाड, जिस्व्याउने, शरिरको संवेदनसिल भागमा छुने, अंगालो हाल्ने, छामछुम गर्ने, चिमोटने, यौनिक सन्देशहरू, चित्र पठाउने वा अन्य कुनै प्रकारले दुर्ब्यबहार गर्ने?
२६. यस्ता घटनामा तपाईंले कहिल्यै साक्षी हुनु भएको छ ? कृपया सम्पूर्ण कथा मलाई वताउनुहोस ।
- Probe अरु अझै भन्नुहोस: त्यहाँ अरु कोहि हुनुहुन्थियो? उनिहरूले के गरे ? तपाइले के गर्नु भयो? किन ? तपाईंको विचारमा अरु केटाहरूले तपाईंले के गर्नु होला भनि आशा गरिरहेका थिए ? त्यस्तो घटनावाट केटीहरूलाई वा तिनको आमा वावुलाई के कस्तो असर परेको थियो ? Probe अरु अझै भन्नुहोस: सामाजिक असर, हिडडुल गर्न वा शिक्षा सम्बन्धी वा विवाह सम्बन्धि असर? जसले त्यो समस्या निम्त्याएको थियो सो व्यक्तिले के कस्तो असर भोग्यु पर्यो ? कसैले यो समस्या समाधान गर्न प्रयास गरेको थियो ? कसरी ? परिणाम के निस्केको थियो ?
२७. तपाईंको विचारमा यि समस्याहरू कसरी समाधान गर्न सकिन्छ होला ? कृपया व्याख्या गर्नु होस ।

अभिभावकहरूको लक्षित समूहगत छलफल (FOCUS GROUP WITH PARENTS)

सहभागि: लिंगको आधारमा अविभावक

प्रयोग गरिएको विधि:

अभिभावकसंग सम्बन्धित सामाजिक मान्यताहरूका चरणहरू :

१. सहमति दिने प्रकृयाहरूको वारेमा भन्ने र परिचय गर्ने (१५ मिनेट)
२. कार्यान्वयनहुने गतिविधिहरू
– अभिभावकसंग सम्बन्धित सामाजिक मान्यताहरू (९० देखी ९५ मिनेट सम्म)
३. समापन वाक्यांसमा पढेर सुनाउने र छलफल गर्ने ।

पुरा समय: १ घण्टा ३० मिनेट देखी २ घण्टा सम्म

अभिभावकसंग सम्बन्धित सामाजिक मान्यताहरू

उद्देश्य:

सहभागीहरूको गाउँमा केटीहरू (१२ देखी १६ वर्ष) प्रती रहेको विशेषखाले सामाजिक मान्यता मा सहभागीहरूको विचार बुझ्नुको साथै उनीहरूको धारणा बाहिर ल्याउने (उजागर गर्ने) र केटीहरूमा निहित अधिकारलाई आत्मसात गर्न आईपर्ने बाधा/अड्चनहरूलाई पहिल्याउनु नै यो कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य हो ।

तरीका:

तल दिईएका शिर्षकहरूमा उल्लेखित चरणहरू अपनाउनुहोस् :-

“केही गाउँहरूमा, मानिसहरू सोच्ने गर्दछन की यदि अभिभावकहरूले.....(तल उल्लेखित व्यवहार यहाँ राख्ने), परिवारलाई लज्जित पार्दछ” भनि सोध्नुहोस् र तल उल्लेखित प्रत्येक व्यवहारहरूको वारेमा सोध्नुहोस् ।

१. के यो गाउँमा यस्ता कुराहरू हुने गरेको साँचो हो ? तपाईंलाई यो गाउँका धेरैजसो वा केहि अभिभावकले(तल उल्लेखित व्यवहार भन्ने) गर्दछन जस्तो लाग्छ ? यदि यो गाउँमा यस्तो हुने गरेको छ भने त्यस्तो परिवार प्रति नकारात्मक परिणामहरू के कस्ता छन ?

क. आफ्नो छोराछोरीलाई गाउँमा वा गाउँको आसपासमा एकतै घुम्न दिने

ख. छोरी सरह छोराहरूलाई पनि घरको कामकाज गर्न प्रोत्साहित गर्ने, जस्तै: घर वढार्ने, खाना पकाउने, लुगा धुने

ग. यौवनावस्थाका छोरीहरूलाई खुला मैदानमा खेल खेल्नकालागि प्रेरित गर्ने (जस्तै फुटवल, क्रिकेट) र अन्य वाहिरी गतिविधिहरूमा सम्लग्नहुन प्रेरित गर्ने

घ. छोरीलाई स्कूल जाँदा वा छरछिमेकमा यौवनावस्थाका केटाहरू संग कुराकानी गर्न दिने

ङ हालसालै जुन छोरीको बारेमा कुनै नराम्रा हल्लाहरू (अफवाह) फैलिएका छन् भने त्यस्तो छोरीको लागि आएको राम्रो विवाहको प्रस्ताव छोरीलाई नै अस्विकार गर्न दिने

यदी समय छ भने छलफलका लागी अन्य ऐच्छिक शिर्षकहरू:

च. पहिलो महीनावारी (रजस्वला) पछि भएका परिवर्तनहरू, महीनावारी (रजस्वला), सोप्न दोष (*wet dream*), र सरसफाइको वारेमा छोरा र छोरीसंग छलफल गर्ने

छ. यदी छोरी स्कूल जान छाडेकी छिन भने पनि उसको लागि आएको विवाहको प्रस्तावलाई छोरीलाई अस्वीकार गर्न दिने

२. अभिभावकलाई यस्ता (माथि उल्लेखित) व्यवहार उचित लागि छोरा-छोरीलाई गर्न दिएकोले त्यसले कुनै सकारात्मक परीणाम ल्याएको कुनै अवस्था छ ? तपाईंको गाउँमा यस्ता व्यवहारहरु उचित लागी गर्न दिने र सकारात्मक परिणाम पाउनुभएका कोहीं अभिभावकहरु हुनुहुन्छ?

३. "परिणामको बाबजुद कुनै पनि तरिकाले यस्ता व्यवहार गर्ने कोहि अभिभावकहरु छन् ?" भनि सोध्नुहोस् । तपाईंको गाउँमा यस्ता केटीहरु छन् भने कृपया उदाहरणहरु दिनुहोस् ।

सबै FGDs को लागि समापन प्रक्रिया

क. छलफलको क्रममा तपाईंले गरेको गतिविधिलाई २-३ वाक्यमा संक्षेपिकरण गर्नुहोस् ।

ख. दिएको सूचनाको प्रयोजन र प्रयोगको वारेमा समूहलाई स्मरण गराउनुहोस् ।

ग. छलफलको क्रममा भएका बिषय समुदायका अन्य मानिसहरु कसैलाई पनि जानकारी नदिन सहभागिलाई स्मरण गराउनुहोस् ।

घ. सहभागिले दिएको समय र सक्रियता प्रति धन्यवाद दिनुहोस् ।

ङ. कार्यक्रम स्थल सफा गर्नुको साथै कुनै चिज त्यहां छुटेको छ कि भनि निश्चित गर्नुहोस् ।

FGD Guide for adolescent girls

केटीहरु (१२-१६ उमेर) को लागि तयार पारिएको FGD निर्देशिका

#१ केटीहरुसंगको अन्तरकृया

मध्यस्थकर्ता : म अब एउटा कथा सुनाउँछु । यो एउटा काल्पनीक यौवनावस्थाको केटी र केटासंग जोडिएको कथा हो जसमा पात्रहरु युवति सुनिता र युवक पंकज हुन । कल्पना गरौं की तिनीहरु यस गाउँका हुन । यस गाउँमा बसोवास गर्ने सुनिता र पंकज नाम गरेका व्यक्तिहरुको बारेमा साच्चै हुन भनेर नसोच्नु होला । अब म तपाईंहरुलाई सुनिताको यो कथा ध्यानपूर्वक सुनिदिन आग्रह गर्दछु र निम्न प्रश्नहरुमा छलफल गर्न अनुरोध गर्दछु ।

स्कूल जाने क्रममा १४ वर्षे सुनिता आफ्नो घर देखी बाहिर २, ३ पटक १५ वर्षे केटा पंकजसित गफ गरिरहेको देखिन्छिन । केहि छिमेकीहरुले उनीहरुलाई कुराकानी गरिरहेको देख्छन र उनको आमा बुवालाई भन्दिन्छन । जव सुनिता घर फर्किन्छीन ति छिमेकीहरु पनि त्यही हुन्छन त्यसै वेला उनले आफ्नो आमा बुवाको सामना गर्नु पर्ने हुन्छ । उनको आमा बुवाले उनलाई छुट्टै अर्को कोठामा लिएर जान्छन र भन्छन की अब देखि तिमिले पंकज सित कुरा गर्नु हुन्न । सुनिताले भन्छिन की उनले स्कूलमा दिएको होमवर्कको बारेमा र परिवारको कृषि सम्बन्धि गतिविधिलाई लिएर मात्रै पंकजसंग कुरा गरेकी थिइन ।

१. कथाको बाँकि अंश पुरा गरेर निम्न प्रश्नहरुको उत्तर दिनुहोला ।

थप प्रोभ गर्नुहोस्:

क. तपाईंको विचारमा, सुनिता, जसले पटक पटक केटासंग समाजिक रुपमा कुरा गरिरहेको देखेपछी उनको बारेमा छिमेकीले के सोचे होलान ? उनको आमाबाबुले के सोचे होलान?

ख. एक आपसमा बसेर छिमेकीहरुले सुनिताको बारेमा कुरा गर्छन ? यदि कुरा गर्छन भने के भनेर कुरा गर्छन होला?

ग. सुनितालाई पंकजसंग कुराकानी गर्नबाट रोक्न उनको आमाबाबुले के उपाय गर्छन होला? किन ?

घ. तपाईंको विचारमा ति उपायहरु कतिको सामान्य कुरा हो ? के कुनै परिवारको लागि यो असामान्य कुरा हुन्छ ? कस्तो परिवारको लागि असामान्य हुन्छ ? कसरी असामान्य छन्? किन ?

२.

क. तपाईंको विचारमा यस्तो अवस्थामा सुनिता जस्तै प्रायजसो केटीहरुले के गर्छन होला? पंकजसंग कुराकानी जारी राख्छन कि कुराकानी गर्न छाड्छन् होला ?किन? यदि कुराकानी गर्न छोड्न नमानेमा के हुन्छ होला ? उनको आमाबाबुले के गर्छन होला ?किन?

ख. सुनिताको आमाबाबु जस्तै अन्य आमाबाबुले के गर्लान ? किन ?

#२a जिस्क्याउन

मध्यस्थकर्ता: अब म अर्को कथा सुनाउन गइरहेको छु । यो यौवनावस्थाको केटीसंग जोडिएको एउटा काल्पनीक कथा हो, जसको पात्र मिना हुन । कल्पना गरौं की उनी यस गाउँकी केटी हुन । यस गाउँमा बसोवास गर्ने साच्चै नै मिना नाम गरेका व्यक्तिहरुको बारेमा नसोच्नु होला । अब म तपाईंहरुलाई मिनाको यो कथा ध्यानपूर्वक सुनिदिन आग्रह गर्दछु र निम्न प्रश्नहरु छलफल गर्न अनुरोध गर्दछु ।

१५ वर्षीय मिना एउटी स्कूल गइरहेकी केटी हुन्। एक दिन उनी एकलै स्कूल जाने बाटोमा हिंडिरहेकी हुन्छीन र उसलाई बाटोमा एकलै हिडेको देखेर उनी भन्दा पाको उमेरका अन्य केटाहरुले मिनालाई जिस्क्याउन थाल्छन । केहि छिमेकीहरुले उनलाई जिस्काई रहेको देख्छन् र सो कुरा उनको आमा बुवालाई भनिदिन्छन । जव मिना घर फर्किन्छीन ति छिमेकीहरु पनि त्यही हुन्छन त्यसै वेला उनले आफ्नो आमा बुवाको सामना गर्नु पर्ने हुन्छ । उनको आमा बुवाले उनलाई छुट्टै अर्को कोठामा लिएर जान्छन र अबदेखी घर भन्दा बाहिर कुनै पनि ठाउँमा एकलै नजानु भन्छन ।

३. कथाको बाँकि अंश पुरा गरेर निम्न प्रश्नहरुको उत्तर दिनुहोला ।

थप प्रोभ गर्नुहोस्:

क. तपाईंको विचारमा छिमेकीहरूले मिनाको बारेमा के सोच्छन् होला ? त्यसैगरी उनको अभिभावकले के सोच्छन् होला ?

ख. एक आपसमा बसेर उनीहरूले मिनाको कुरा गर्छन् ? यदि कुरा गर्छन् भने के भनेर कुरा गर्छन् होला?

ग. उनीहरूले मिनाको परिवारको बारेमा कुरा गर्छन् ? के भनेर कुरा गर्छन् होला ?

घ. उनीहरूले मिनाको आमा बुवालाई के भन्छन् होला? किन ?

ङ. घर भन्दा बाहिर एकलै जानबाट रोक्नको लागि मिनाको आमाबुवाले के कस्तो उपायहरू अपनाउछन् होला? किन?

च. मिनाको आमाबुवा जस्तै अन्य आमाबुवाहरूले के गर्न सक्छन् होला? किन ?

छ. तपाईंको विचारमा यस्तो अवस्थामा मिना जस्तै प्रायः केटीहरूले के गर्छन् होला? उनीहरूले आफ्नो साथीलाई भेट्ने क्रम जारी राख्छन् या भेटघाट गर्न छाड्छन् ?

ज. घर भन्दा बाहिर कुनै पनि स्थानमा एकलै जान रोक्ने कुरा नमानेमा के हुन्छ होला ? उनको आमाबुवाले के गर्छन् होला ? किन?

झ. मिनाको आमाबुवा जस्तै अन्य आमाबुवाले के गर्छन् ? किन ?

c. जिस्काए पछिको विवाह

म पुनः उहि कथा तिर फर्किन्छु: अब म तपाईंलाई एउटा कल्पना गर्न भन्छु कि आउदो हप्ता एक जना मिनाको नातेदारले उनको बुवालाई मिनाको लागि एउटा राम्रो केटा हेरेको छु भन्छन्। मिनाको लागि वास्तवमै एकदमै जोडी मिल्ने केटा फेला परेको भन्ने कुरामा मिनाको बाबु उनको नातेदारसंग सहमत हुन्छन् । जव मिनाले उनका आमा बाबुले उनको विवाहको लागि उनलाई हेर्न एउटा केटा घरमा बोलाएका छन भन्ने कुरा थाहा पाउँछिन तव उतिनै खेर उनले विवाह प्रति आफ्नो असहमति रहेको कुरा जनाउदै आफु २० वर्ष नपुगी विवाह गर्न नचाहेको कुरा बताउँछिन ।

१. यस्तो अवास्थामा विवाह सम्बन्धि निर्णय कसरी भयो होला ?

सो प्रस्ताव राम्रो लागेमा थप प्रोभ गर्नुहोस् :

क. मिनाको आमाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छिन होला ? र उनले के गर्छिन होला ? किन ?

ख. मिनाको बुवाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन् होला? र उसले के गर्छन् होला ? किन ?

ग. मिनाको साथीभाई र नाताका दाजुभाई दिदी बहिनीले कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन होला?

घ. त्यस्तो विचार र प्रतिक्रिया दिने मानिसहरू प्रति मिनाको प्रतिक्रिया कस्तो हुनेछ ? उनले के गर्छिन होला? किन?

ङ. यदि त्यो प्रस्ताव राम्रो थिएन र नराम्रो पनि थिएन भने केहि फरक पर्छ ? कुन कुन हिसाबमा कुरा र प्रतिक्रियाहरू फरक हुन्छन्?

#३ विवाह - स्कूल छाडेकी केटी

मध्यस्थकर्ता: अब म तपाईंहरूलाई लक्ष्मी नाम गरेकी यौवनावस्थाका केटी सित जोडिएको अन्तिम छोटो कथा भन्न चाहन्छु । कल्पना गरौं की तिनी यसै गाउँकी हुन । यस गाउँमा बसोबास गर्ने साच्चै नै लक्ष्मी नाम गरेका व्यक्तिहरूको बारेमा नसोच्नु होला । अब म तपाईंहरूलाई लक्ष्मीको यो कथा ध्यानपूर्वक सुनिदिन आग्रह गर्दछु र निम्न लिखित प्रश्नहरू छलफल गर्न अनुरोध गर्दछु ।

१६ वर्षीय लक्ष्मी स्कूल छोडेर घरमा बसेकी एउटी केटी हो जो आफ्नो आमाबुवा र दिदी बहिनीसंग बस्छिन, एक दिन एकजना लमि (विवाह गराई दिने व्यक्ति) विवाहको प्रस्ताव लिएर उसको आमाबुवा समक्ष आउँछ । लक्ष्मी र उसको परिवारलाई सो लमि मार्फत लक्ष्मीको पहिलेको एकजना सहपाठी रिताले स्वयंवर गरि सकेकी छिन र हप्ता दिन भित्रै उनको विवाह हुँदैछ भन्ने कुरा बताउँछ। त्यो लमिले लक्ष्मीको उमेर वढ्दै जाँदै छ त्यसैले उनको विवाह गरि दिनु आवश्यक छ साथै उनको लागि विवाहको राम्रो प्रस्ताव पनि आएको छ भन्ने कुराको सुझाव दिन्छ । निज लमिले विवाहको लागि प्रस्ताव लिएर आएको केटाको सम्पूर्ण विवरण दिदा र उनले दिएको

केटाको सवै पृष्ठभूमि सुन्दा लक्ष्मीको आमाबुवा खुशी हुन्छन र आफ्नो छोरीलाई हेर्नको लागि उनको घरमा आउन सो केटालाई बोलाउछन्।

१. यस्तो परिस्थितीमा लक्ष्मीको परिवार र उनको साथी संगीले लक्ष्मीले के गरुन भन्ने चाहना राख्छन होला?

विवाहको प्रस्ताव राम्रो लागेमा थप प्रोभ गर्नुहोस :

क. भाई बहिनी र साथीभाईले लक्ष्मीले के गरुन भन्ने चाहना राख्छन होला? किन ?

म पुनः कथातिर फर्कन चाहन्छु । लक्ष्मीले उनको आमाबुवाले उनलाई हेर्नको लागि घरमा निम्त्याएको केटा घरमा आउदैछ भन्ने थाहा पाउछिन, यस अवस्थामा उनले सो केटा आफुलाई मन नपरेकोले हुंदैन भनि इन्कार गर्छिन । उनले लमि सामु यो केटा आफ्नो लागि ठिक छैन र आफुलाई ठिक हुने केटा आफैँ खोज्न चाहन्छु भनि आफ्नो बनाइ राख्छिन।

२. यस्तो परिस्थितीमा विवाह सम्बन्धि निर्णय कसरी हुन्छ होला?

विवाहको प्रस्ताव राम्रो लागेमा थप प्रोभ गर्नुहोस :

क. लक्ष्मीको आमाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छिन होला ? र उनले के गर्छिन होला ? किन ?

ख. लक्ष्मीको बुवाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन् होला? र उसले के गर्छिन होला ? किन ?

ग. लक्ष्मीको साथीभाई र नाताका दाजुभाई दिदी बहिनीले कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन होला?

घ. त्यस्तो विचार र प्रतिक्रिया दिने मानिसहरु प्रति लक्ष्मीको प्रतिक्रिया कस्तो हुनेछ ? उनले के गर्छिन होला? किन?

ङ. यदि त्यो प्रस्ताव राम्रो थिएन र नराम्रो पनि थिएन भने केहि फरक पर्छ ? कुन कुन हिसाबमा कृया र प्रतिक्रियाहरु फरक हुन्छन?

मेलमिलाप, एक्केवद्धता, नेतृत्व तथा परिचालन क्षमता

म तपाईंहरुलाई यस गाउँमा रहेका यौवनावस्थाका केटीहरुका (१२-१६ वर्ष उमेर) बारेमा सोध्नको लागि तयार पारिएको अन्तिम प्रश्नहरु सोध्न चाहन्छु ।

१. कुनै एउटा यौवनावस्थाको केटीले आफ्नो साथीभाईसंग हुंदा के गर्छिन? थप प्रोभ: के तिनीहरु खेल्छन ? के खेल्छन? कहाँ ? किन ?

२. तिनीहरु प्रायः के को बारेमा कुरा/ छलफल गर्छन ? थप प्रोभ: साथी, खेलकुद, पढाई, स्वास्थ्य समस्या, यौन दुर्व्यवहार, सम्बन्ध, विवाह ?

३. केटीहरुले आफ्नो साथीहरुलाई कसरी सहयोग गर्छन: अनुभव साटासाट गरी, सल्लाह सुझाव दिई, खेलकुद, पढाई, यौन दुर्व्यवहार, सम्बन्ध, स्वास्थ्य समस्या, विवाह इत्यादीको बारेमा आवश्यक पर्दा उनको पक्षमा उभिएर । कुनै उदाहरण दिन सक्नुहुन्छ ।

४. आफ्नो गाउँमा आई परेका समस्याहरु होस वा आफू संग सम्बन्धीत कुनै समस्या पर्दा होस्, समाधान गर्न केटीहरु आपसमा कसरी काम गर्दछन ? तपाईंको साथी मध्ये कसैलाई कुनै गम्भीर समस्याहरु (जस्तै: यौन दुर्व्यवहार, विवाह वा पढाइ सम्बन्धि कुराहरु) आई परेमा उनीहरुले ति समस्या समाधान गर्न तिनलाई कसरी सहयोग गर्छन ? तपाईंको जिवनमा यस्ता समस्याहरु आई परेका छन भने कुनै उदाहरण दिन सक्नु हुन्छ ।

FGD Guide for Adolescent Boys

केटाहरु (१२-१६ उमेर) को लागि तयार पारिएको FGD निर्देशिका

केटाहरुसंगको अन्तरकृया

मध्यस्थकर्ता : म अब एउटा कथा सुनाउँछु । यो एउटा काल्पनीक यौवनावस्थाको केटी र केटासंग जोडिएको कथा हो जसमा पात्रहरु युवति सुनिता र युवक पंकज हुन । कल्पना गरौ की तिनीहरु यस गाउँका हुन । यस गाउँमा बसोवास गर्ने सुनिता र पंकज नाम गरेका व्यक्तिहरुको बारेमा साच्चै हुन भनेर नसोच्नु होला । अब म तपाईंहरुलाई सुनिताको यो कथा ध्यानपूर्वक सुनिदिन आग्रह गर्दछु र निम्न प्रश्नहरुमा छलफल गर्न अनुरोध गर्दछु ।

स्कूल जाने क्रममा १४ वर्षे सुनिता आफ्नो घर देखी बाहिर २, ३ पटक १५ वर्षे केटा पंकजसित गफ गरिरहेको देखिन्छिन । केहि छिमेकीहरुले उनीहरुलाई कुराकानी गरिरहेको देख्छन र उनको आमा बुवालाई भन्दिन्छन । जब सुनिता घर फर्किन्छीन ति छिमेकीहरु पनि त्यही हुन्छन त्यसै वेला उनले आफ्नो आमा बुवाको सामना गर्नु पर्ने हुन्छ । उनको आमा बुवाले उनलाई छुट्टै अर्को कोठामा लिएर जान्छन र भन्छन की अब देखि तिमिले पंकज सित कुरा गर्नु हुन्न । सुनिताले भन्छन की उनले स्कूलमा दिएको होमवर्कको बारेमा र परिवारको कृषि सम्बन्धि गतिविधिलाई लिएर मात्रै पंकजसंग कुरा गरेकी थिइन ।

१. कथाको बाँकि अंश पुरा गरेर निम्न प्रश्नहरुको उत्तर दिनुहोला ।

थप प्रोभ गर्नुहोस्:

क. तपाइको विचारमा, सुनिता, जसले पटक पटक केटासंग समाजिक रुपमा कुरा गरिरहेको देखेपछी उनको बारेमा छिमेकीले के सोचे होलान ? उनको आमाबाबुले के सोचे होलान?

ख. एक आपसमा बसेर छिमेकीहरुले सुनिताको बारेमा कुरा गर्छन ? यदि कुरा गर्छन भने के भनेर कुरा गर्छन होला?

ग. सुनितालाई पंकजसंग कुराकानी गर्नबाट रोक्न उनको आमाबाबुले के उपाय गर्छन होला? किन ?

२.

क. तपाईंको विचारमा यस्तो अवस्थामा सुनिता जस्तै प्रायजसो केटीहरुले के गर्छन होला? पंकजसंग कुराकानी जारी राख्छन कि कुराकानी गर्न छाड्छन् होला ? किन? यदि कुराकानी गर्न छोड्न नमानेमा के हुन्छ होला ? उनको आमाबाबुले के गर्छन होला ? किन?

ख. सुनिताको आमाबाबु जस्तै अन्य आमाबाबुले के गर्लान ? किन ?

जिस्क्याउन

मध्यस्थकर्ता: अब म अर्को कथा सुनाउन गइरहेको छु । यो यौवनावस्थाको केटीसंग जोडिएको एउटा काल्पनीक कथा हो, जसको पात्र मिना हुन । कल्पना गरौ की उनी यस गाउँकी केटी हुन । यस गाउँमा बसोवास गर्ने साच्चै नै मिना नाम गरेका व्यक्तिहरुको बारेमा नसोच्नु होला । अब म तपाईंहरुलाई मिनाको यो कथा ध्यानपूर्वक सुनिदिन आग्रह गर्दछु र निम्न प्रश्नहरु छलफल गर्न अनुरोध गर्दछु ।

१५ वर्षीय मिना एउटी स्कूल गइरहेकी केटी हुन्। एक दिन उनी एकलै स्कूल जाने बाटोमा हिंडिरहेकी हुन्छीन र उसलाई बाटोमा एकलै हिंडेको देखेर उनी भन्दा पाको उमेरका अन्य केटाहरुले मिनालाई जिस्क्याउन थाल्छन । केहि छिमेकीहरुले उनलाई जिस्काई रहेको देख्छन् र सो कुरा उनको आमा बुवालाई भनिदिन्छन । जब मिना घर फर्किन्छीन ति छिमेकीहरु पनि त्यही हुन्छन त्यसै वेला उनले आफ्नो आमा बुवाको सामना गर्नु पर्ने हुन्छ । उनको आमा बुवाले उनलाई छुट्टै अर्को कोठामा लिएर जान्छन र अवदेखी घर भन्दा बाहिर कुनै पनि ठाउँमा एकलै नजानु भन्छन ।

४. कथाको बाँकि अंश पुरा गरेर निम्न प्रश्नहरुको उत्तर दिनुहोला ।

थप प्रोभ गर्नुहोस्:

- क. तपाईंको विचारमा छिमेकीहरूले मिनाको वारेमा के सोच्छन होला ? त्यसैगरी उनको अभिभावकले के सोच्छन होला ?
- ख. एक आपसमा बसेर उनीहरूले मिनाको कुरा गर्छन ? यदि कुरा गर्छन भने के भनेर कुरा गर्छन होला?
- ग. उनीहरूले मिनाको परिवारको वारेमा कुरा गर्छन ? के भनेर कुरा गर्छन होला ?
- घ. उनीहरूले मिनाको आमा बुवालाई के भन्छन होला? किन ?
- ङ. घर भन्दा बाहिर एकलै जानबाट रोक्नको लागि मिनाको आमाबुवाले के कस्तो उपायहरू अपनाउछन् होला? किन?
- च. मिनाको आमाबुवा जस्तै अन्य आमाबुवाहरूले के गर्न सक्छन होला? किन ?

२

- क. तपाईंको विचारमा यस्तो अवस्थामा मिना जस्तै प्राय केटीहरूले के गर्छन होला? उनीहरूले आफ्नो साथीलाई भेटने क्रम जारी राख्छन या भेटघाट गर्न छाड्छन ?
- ख. घर भन्दा बाहिर कुनै पनि स्थानमा एकलै जान रोक्ने कुरा नमानेमा के हुन्छ होला ? उनको आमाबुवाले के गर्छन होला ? किन?
- ग. तपाईंको विचारमा यो कतिको सामान्य कुरा हो ? के कुनै परिवारको लागि यो असामान्य कुरा हुन्छ ? कस्तो परिवारको लागि असामान्य हुन्छ ? कसरी असामान्य छन्? किन ?
- म पुनः उहि कथा तिर फर्किन्छु: अब म तपाईंलाई एउटा कल्पना गर्न भन्छु कि आउदो हप्ता एक जना मिनाको नातेदारले उनको बुवालाई मिनाको लागि एउटा राम्रो केटा हेरेको छु भन्छन। मिनाको लागि वास्तवमै एकदमै जोडी मिले केटा फेला परेको भन्ने कुरामा मिनाको बाबु उनको नातेदारसंग सहमत हुन्छन् । जव मिनाले उनका आमा बाबुले उनको विवाहको लागि उनलाई हेर्न एउटा केटा घरमा बोलाएका छन भन्ने कुरा थाहा पाउँछिन तव उतिनै खेर उनले विवाह प्रति आफ्नो असहमति रहेको कुरा जनाउदै आफु १९ वर्ष नपुगी विवाह गर्न नचाहेको कुरा बताउँछिन ।

२. यस्तो अवास्थामा विवाह सम्बन्धि निर्णय कसरी भयो होला ?

सो प्रस्ताव राम्रो लागेमा थप प्रोभ गर्नुहोस :

- क. मिनाको आमाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छिन होला ? र उनले के गर्छिन होला ? किन ?
- ख. मिनाको बुवाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन् होला? र उसले के गर्छन होला ? किन ?
- ग. मिनाको साथीभाई र नाताका दाजुभाई दिदी बहिनीले कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन होला?
- घ. त्यस्तो विचार र प्रतिक्रिया दिने मानिसहरू प्रति मिनाको प्रतिक्रिया कस्तो हुनेछ ? उनले के गर्छिन होला? किन?
- ङ. यदि त्यो प्रस्ताव राम्रो थिएन र नराम्रो पनि थिएन भने केहि फरक पर्छ ? कुन कुन हिसाबमा कृया र प्रतिक्रियाहरू फरक हुन्छन?

विवाह

मध्यस्थकर्ता: अब म तपाईंहरूलाई लक्ष्मी नाम गरेकी यौवनावस्थाका केटी सित जोडिएको अन्तिम छोटो कथा भन्न चाहन्छु । कल्पना गरौ की तिनी यसै गाउँकी हुन । यस गाउँमा बसोवास गर्ने साउँ नै लक्ष्मी नाम गरेका व्यक्तिहरूको बारेमा नसोच्नु होला । अब म तपाईंहरूलाई लक्ष्मीको यो कथा ध्यानपूर्वक सुनिदिन आग्रह गर्दछु र निम्न लिखित प्रश्नहरू छलफल गर्न अनुरोध गर्दछु ।

१६ वर्षीय लक्ष्मी स्कूल छोडेर घरमा वसेकी एउटी केटी हो जो आफ्नो आमाबुवा र दिदि बहिनीसंग बस्छिन, एक दिन एकजना लमि (विवाह गराई दिने व्यक्ति) विवाहको प्रस्ताव लिएर उसको आमाबुवा समक्ष आउछ । लक्ष्मी र उसको परिवारलाई सो लमि मार्फत लक्ष्मीको पहिलेको एकजना सहपाठी रिताले स्वयंवर गरि सकेकी छिन र हप्ता दिन भित्रै उनको विवाह हुँदैछ भन्ने कुरा बताउछ। त्यो लमिले लक्ष्मीको उमेर वढदै जाँदै छ त्यसैले उनको विवाह गरि दिनु आवश्यक छ साथै उनको लागि विवाहको राम्रो प्रस्ताव पनि आएको छ भन्ने कुराको सुझाव दिन्छ । निज लमिले विवाहको लागि प्रस्ताव लिएर आएको केटाको सम्पूर्ण विवरण दिदा र उनले दिएको केटाको सवै पृष्ठभूमि सुन्दा लक्ष्मीको आमाबुवा खुशी हुन्छन र आफ्नो छोरीलाई हेर्नको लागि उनको घरमा आउन सो केटालाई बोलाउछन्।

२. यस्तो परिस्थितीमा लक्ष्मीको परिवार र उनको साथी संगीले लक्ष्मीले के गरुन भन्ने चाहना राख्छन होला?

विवाहको प्रस्ताव राम्रो लागेमा थप प्रोभ गर्नुहोस :

क.

ख. भाई बहिनी र साथीभाईले लक्ष्मीले के गरुन भन्ने चाहना राख्छन होला? किन ?

म पुनः कथातिर फर्कन चाहन्छु । लक्ष्मीले उनको आमाबुवाले उनलाई हेर्नको लागि घरमा निम्त्याएको केटा घरमा आउदैछ भन्ने थाहा पाउछिन, यस अवस्थामा उनले सो केटा आफुलाई मन नपरेकोले हुँदैन भनि इन्कार गर्छिन । उनले लमि सामु यो केटा आफ्नो लागि ठिक छैन र आफुलाई ठिक हुने केटा आफैँ खोज्न चाहन्छु भनि आफ्नो भनाइ राख्छिन।

२. यस्तो परिस्थितीमा विवाह सम्बन्धि निर्णय कसरी हुन्छ होला?

विवाहको प्रस्ताव राम्रो लागेमा थप प्रोभ गर्नुहोस :

क. लक्ष्मीको आमाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छिन होला ? र उनले के गर्छिन होला ? किन ?

ख. लक्ष्मीको बुवाले उनको अडान प्रति कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन होला? र उसले के गर्छिन होला ? किन ?

ग. लक्ष्मीको साथीभाई र नाताका दाजुभाई दिदी बहिनीले कस्तो प्रतिक्रिया देखाउने छन होला?

घ. त्यस्तो विचार र प्रतिक्रिया दिने मानिसहरु प्रति लक्ष्मीको प्रतिक्रिया कस्तो हुनेछ ? उनले के गर्छिन होला? किन?

ङ. यदि त्यो प्रस्ताव राम्रो थिएन र नराम्रो पनि थिएन भने केहि फरक पर्छ ? कुन कुन हिसाबमा कृया र प्रतिक्रियाहरु फरक हुन्छन?

म तपाईंहरुलाई यस गाउँमा रहेका यौवनावस्थाका केटाहरुका (१२-१६ वर्ष उमेर) बारेमा सोध्नको लागि तयार पारिएको अन्तिम प्रश्नहरु सोध्न चाहन्छु ।

१. कुनै एउटा यौवनावस्थाको केटा आफ्नो साथीभाईसंग हुँदा के गर्छ ? थप प्रोभ: के तिनीहरु खेल्छन ? के खेल्छन?कहाँ ? किन ?

२. तिनीहरु प्रायः के को बारेमा कुरा/ छलफल गर्छन ?

थप प्रोभ: साथी, खेलकुद, पढाई, स्वास्थ्य समस्या, यौन दुर्व्यवहार, सम्बन्ध, विवाह ?

३. केटाहरुले आफ्नो साथीहरुलाई कसरी सहयोग गर्छन: अनुभव साटासाट गरी, सल्लाह सुझाव दिई, मित्रता वा खेलकुद, पढाई, सम्बन्ध, स्वास्थ्य समस्या, विवाह इत्यादीको बारेमा आवश्यक पर्दा उनको पक्षमा उभिएर । कुनै उदाहरण दिन सक्नुहुन्छ ।

४. आफ्नो गाउँमा आई परेका समस्याहरु होस वा आफू संग सम्बन्धीत कुनै समस्या पर्दा होस्, समाधान गर्न केटाहरु आपसमा कसरी काम गर्दछन ? तपाईंको साथी मध्ये कसैलाई कुनै गम्भीर समस्याहरु (जस्तै: यौन दुर्व्यवहार, विवाह वा पढाई सम्बन्धि कुराहरु) आई परेमा उनीहरुले ति समस्या समाधान गर्न तिनलाई कसरी सहयोग गर्छन ? तपाईंको जिवनमा यस्ता समस्याहरु आई परेका छन भने कुनै उदाहारण दिन सक्नु हुन्छ ।

५. आफ्नो गाउँमा आई परेका समस्याहरु होस वा आफू संग सम्बन्धीत कुनै समस्या होस्, समाधान गर्न केटाहरुले केटीहरुसंग आपसमा कसरी काम गर्दछन ? तपाईंको साथी मध्ये कसैलाई कुनै गम्भीर समस्याहरु (जस्तै: पढाई, विवाह, यौन दुर्व्यवहार सम्बन्धि कुराहरु) आई परेमा उनीहरुले ति समस्या समाधान गर्न तिनलाई कसरी सहयोग गर्छन ? तपाईंको जिवनमा यस्ता समस्याहरु आई परेका छन भने कुनै उदाहारण दिन सक्नु हुन्छ?